

УДК 821.161.2

Євген НАХЛІК

член-кореспондент НАНУ,
професор, доктор філологічних наук
Ірректор Інституту Івана Франка НАН України

Оксана НАХЛІК

кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник
Інститут Івана Франка НАН України

ІВАН ФРАНКО У ПОЕТИЧНІЙ, ПУБЛІЦИСТИЧНО-ПОПУЛЯРНІЙ ТА МЕМУАРНІЙ РЕЦЕПЦІЇ МИКОЛИ ГОЛУБЦЯ

У статті досліджується рецепція творчості та особистості Івана Франка у публіцистично-популярній та мемуарній літературі М. Голубця. З усієї франкіани та франкознавчої спадщини Миколи Голубця найціннішими є його мемуари та оригінальна поема «Мойсей Безумний» – цікавий інтертекстуальний перегук із Франковою поемою «Мойсей».

У різноманітній рецепції Франкового феномена прикметними рисами вирізняється доробок Миколи Голубця – українського письменника, публіциста, перекладача, історика, мистецтвознавця, краєзнавця, бібліографа, редактора. Він особисто знав Івана Франка, зустрічався з ним і як поет, публіцист і мемуарист цілеспрямовано утверджував у свідомості галичан свій образ поета наприкінці його життя та в 20 – 30-х роках ХІХ ст.

Микола Голубець (15.12.1891, Львів – 20.05.1942, там само) закінчив українську Академічну гімназію у Львові, Академію мистецтв у Кракові, навчався на філософському факультеті Львівського університету, у Віденському університеті. Від 1914 р. – доброволець Легіону Українських січових стрільців (УСС), після Листопадового чину 1918 р. – чотар Української Галицької армії (УГА). У 1920 – 1930-х рр. займався у Львові науковою, літературною і культурною діяльністю, зокрема в Науковому товаристві ім. Шевченка як член комісії з історії мистецтва. Дебютував 1908 р. віршем «В карцері» у львівському журналі «Брат» (ред. М. Угрин-Безгрішний), друкував вірші у львівській газеті «Народне Слово» (1908, ред. А. Веретельник), віденському часопису «Чорна Рада» (1909), коломийській газеті «Прапор» (1909), «Літературно-науковому віснику» (1909. Т. 45; 1910. Т. 49). Видав поетичні збірки «Фрагменти» (Л., 1909), «Бувають Хвилі» (Л., 1910), «Моя весна» (Л., 1912), «Мойсей Безумний» (Л., 1914), «З чужини далекої» (Відень, 1915), оповідання «Пан радник» (Л., 1912). У 1913 – 1914 рр. опублікував у львівському журналі «Ілюстрована Україна» низку мистецтвознавчих статей.

© Нахлік Є., Нахлік О., 2016.

Входив до редакції львівського сатирично-гумористичного журналу «Жало» (1913 – 1914)¹.

Знайомство М. Голубця із Франковими творами та самим письменником.

У мемуарах «Мої спогади про Івана Франка» (Літературно-науковий додаток до «Нового Часу». 1938. № 21. 30.V; № 22. 6.VI; № 23. 13.VI; № 24. 20.VI) Голубець засвідчив, що «деяке уявлення про Франка-поета й повістяря» виніс «з дому», де «Лис Микита», «Захар Беркут» і «Панські жарти» були його «найранішою лектурою»². А будучи учнем IV класу народної школи у Львові, побував у тодішньому помешканні Франків, яке вони винаймали на першому поверсі у старій запусненій кам'яниці на розі вулиць Хрестової (згодом Потоцького) й Голуба, завітавши до свого шкільного товариша Петра Франка. Це сталося не пізніше вересня 1902 р., коли Франки переселилися до власного будинку на Софіївці. Там уперше побачив Франка: «Людина середнього росту, сильно збудована з пухкими, рудавими вусами й такою ж буйною чуприною. Що в першу чергу кинулося мені в вічі, це його виїмково високе чоло. Сорочка на ньому була, очевидно, вишивана, а spodні справді обтріпані»³. З року в рік Голубець зачитувався віршами й поемами Франка й більшість їх знав напам'ять. Особливе враження на нього справив «Мойсей», заспів до якого затьмив у його уяві «Каменярів» і «Вічного революціонера»: «не тільки я, а всі мої товариші-однолітки відчули, що цей Заспів – то справжнє об'явлення нового Франка й нового українського світогляду». Тож Голубець навіть обожнював поета: «Я молився до Франка. Цілими годинами вистоював на вулицях, якими він звик проходити, на те тільки, аби забігти йому дорогу й вклонитися». Переконавшись, що «Франко ходить працювати до бібліотеки Народного Дому», Голубець «став її щоденним відвідувачем і з-поза книжки стежив «за Франком, що з муравлиною пильністю перегортав конволюти старих рукописів, виписуючи з них те, що йому було потрібне»⁴.

Одного разу (ще до важкої психосоматичної хвороби, що спіткала Франка на початку 1908 р.) Голубець надіслав йому поштою свої твори (мабуть, вірші) з проханням дати їм оцінку; «лякаючись компрометації», як зізнався, підписався прибраним ім'ям Іван Лемко. За переказом Голубця, Франко прочитав усі твори, вказав на їх найкращі й найгірші місця, «повизначував непростими промахи проти духу мови й граматики взагалі», додав список літератури для опанування теорією й технікою віршування та композиції, а насамкінець визнав талант і начитаність Голубця⁵. У фонді Франка в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України зберігається лист, який починається звертанням до адресата: «Дорогий Батьку!» і закінчується підписом: «Л. Ст. Лемко у Львові ул. Кохановського ч. 50». У листі повідомлено: «Вчора, як Голубець надав мій лист до Тебе і твори деякі Миколи, прийшов до мене лист від Миколи», разом з його новим віршем «Другові» – посланням до адресанта листа, Л. Ст. Лемка, датованим

¹ Качкан В. А. «На самоті родиться біль і терпіння...» (культурологічний пласт Миколи Голубця) // Качкан В. А. Українське народознавство в іменах: У 2 ч. – К. : Либідь, 1995. – Ч. 2. – С. 219–232; Микола Голубець (1891 – 1942): Бібліогр. покажч. / Уклад. С. П. Костюк; передм. Т. Стефанишина. – Л. : [б. в.], 2005. – 149 с.

² Голубець М. Мої спогади про Івана Франка // Спогади про Івана Франка / Упорядкув., вступ. ст., прим. М. І. Гнатюка. – Вид. 2-ге, доп., переробл. – Л. : Каменярь, 2011. – С. 440–446. – С. 441.

³ Ibidem, С. 441

⁴ Ibidem, С. 442.

⁵ Ibidem, С. 442–443.

«24.III.1907». Далі подано відомості про Голубця: «Він родився 15 грудня 1891 року (мабуть) в Миколаєві. Перше учився приватно і вдома скінчив нормальну школу. До гімназії ходить у Львові. Більше не знаю нічого»⁶. Можливо, саме 1907 р. Голубець надіслав Франкові свої вірші (підписавшись прізвищем товариша: Лемко), і цей лист якийсь із ними пов'язаний.

Голубець надзвичайно болісно переживав з приводу Франкової недуги: «Коли ж одного вечора я побачив його в бібліотеці Народного Дому, мороз пройшов мені поза спиною. Франко прийшов до бібліотеки не сам, а з якимсь студентом, що сповняв при ньому роль помічника в <...> найелементарніших поруках, що їх сам уже Франко не міг виконувати. Він роздяг його, посадив за столом, приніс йому замовлені книжки й рукописи, перегортав листки й випишував з них те, на що йому Франко звертав увагу. Мені серце краялося на вид того, що зробила з Франка недуга. Недавно ще такий сильний та кремезний мужчина перекинувся нараз у старця, з якимсь непевним, неспокійним поглядом і з тими жахливо погнутими, спаралізованими пальцями. <...> Я не міг того вечора заснути, а коли клякнув до молитви, то просив Бога, аби Франкову недугу зіслав на мене, аби мені погнув пальці, а йому повернув здоров'я й можливість дальшої праці й творчости»⁷.

Потім Голубець зустрічався із Франком «найчастіше по друкарнях, рідше по бібліотеках», про що згадував: «Бували стрічі, коли він говорив до речі, та були й такі, коли нещасний поет не орієнтувався, де він і з ким говорить. Одного разу в конторі „Загальної Друкарні“ прийняв мене за когось іншого й говорив цілий час по-польськи, дарма що я силувався весь час вивести його з пригнітаючого „qui pro quo“ /одне замість іншого (лат.). – Є. Н., О. Н./»⁸.

Поетична франкіана М. Голубця.

Сонет «Ів. Франкови» («З винниць любови, незорілі кисти...») (львівська газета: Народне Слово. 1908. № 112. 10.IX) Голубець склав 5-стоповим ямбом, під ритм якого зміщував наголоси в окремих словах; схема римування: АБАБ/ВБВБ/ГДГ/ДГД. Очевидно, вірш приурочено до річниці народження Франка, бо датовано двома днями пізніше: «29.VIII.1908». Завершується сонет уславленням різнобічної подвижницької діяльності письменника і громадсько-культурного та політичного діяча:

І плуг узяв Ти в свої тверді руки
І взявся братні заорати межі,
І братів менших завзивав до злуки,

А вколо було як би по пожежі,
Конав весь нарід в обіймах розпуки,
А Ти будівлі ставив горді й вежі⁹.

У газетній хроніці повідомлялося, що урочисте вшанування 40-річчя письменницької діяльності Франка й концерт у Народному Домі організувала в неділю 15 червня 1913 р. львівська повітова філія Товариства «Січ» і насамкінець концертної програми прозвучав «віршовий поклін Ювильятові п. н. "Учителю!", виголошений автором М. Вільшиною»¹⁰ (М. Вільшина –

⁶ Лемко Л. Ст. Лист до батька // Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Ф. 3. – № 1632. – С. 129–132.

⁷ Голубець М. Мої спогади... Оп. cit., С. 443.

⁸ Ibidem, С. 444.

⁹ Голубець М. Ів. Франкови («З винниць любови, незорілі кисти...») // Народне Слово. – 1908. – № 112. – 10. IX.

¹⁰ Ювильяні обходи в честь І. Франка. Львів // Діло. – 1913. – № 132. – 17 / 4.VI. – С. 4.

псевдонім Голубця). За спогадом Голубця, «в салі Народнього Дому у Львові відбувся святочний поранок у честь Ювілята», й у ньому взяв участь Голубець «як тогочасний симпатик радикальної партії» та виголосив «римований триптих в честь Ювілята», після чого виступив «січовий батько» Кирило Трильовський. Затим почав промову Франко, і «це було щось, чого на р а д и к а л ь н о м у святі в честь основоположника р а д и к а л ь н о ї партії не можна було передбачити. Я був певний, – зізнався Голубець, – що Франко, під впливом одурюючого ювілейного кадила, скаже кілька помпатичних фраз, як це в таких випадках водиться, подякує за честь впорядчикам свята, промовцям, ну, й мені. Я дуже хотів почути з уст Франка кілька похвальних фраз під моєю адресою». Тим часом Франко несподівано для присутніх радикалів виступив із беззастережною критикою радикальної партії як такої, навіть самого створення її, у якому сам брав участь понад два десятиліття тому, і тепер дав їй оцінку із засад релігійного консерватизму. Наскільки запам'ятав його промову Голубець через 15 років, «Франко зворушений і понервований до плачу, говорив більш-менш так»: «До помилок, які я коли-небудь у своєму життю зробив, належить моя праця біля підвального радикальної партії. Розвиток цієї партії дав змогу давати жирування демагогам в роді мого перед бесідника. <...> Трильовського. На ділі, нещастям нашого народу є те, що партія, якої я був, на жаль, основоположником, зрушила в народній психіці основи християнського світогляду»¹¹.

У журналі «Жало» було надрук. віршований диптих Голубця «Іванові Франкові. (Річ, прочитана на "Січовім Святі" 15.VI.1913). I. "Щасливий люд, що в хвилю занепаду..."; II. "Учителю! Ти сорок літ трудився..."» (1913. № 10; підп.: М. Вільшина). У першому вірші, складеному із трьох строф, написаних октавами (АБАБАБВВ), надто загально ушлявлюється Франко як народний провідник:

Щасливий той, кому в судьбі припало:
Зірвати люд в вірлиний гордий льот
І слово <...>
понести над народ,
Розбити мур, шляхи нові протерти
І люд спасти від сорому і смерті!

Другий твір, що складається із п'яти п'ятивіршів (АБААБ), конкретніший, тісніше пов'язаний із творчістю та особистістю Франка, хоча трактує поета з його надзвичайно скомплікованим душевним і духовим світом, перепоვნюваним різними почуттями й помислами, однобоко й декларативно – в каменярьсько-подвижницькому, революційно-радикальному дусі:

Крізь сорок літ верстав терновий шлях,
А так повірив, що не усумнився,
В найгіршу хвилю долі не скорився
<...>.

Ти сорок літ валив скалу застою,
Як невтомимий, дужий каміняр,
Що для ідеї жертвував собою,
А йшов самотний, кривджений юрбою,

¹¹ Голубець М. На марґінесі культу Франка // Новий Час. – 1928. – № 65. – 28.V. – С. 3–4. – С. 4.

<...>

Ти сорок літ рабів будив до чину,

<...>

І рвав в далеку, соняшну країну

<...>

Усіх, хто раб, слуга і пролетар!

І хай Тебе юрба не розуміла

<...>,

То все те, чим душа Твоя горіла,

<...>

Усе те скарб грядущих поколінь.

Твої пісні пірвуть нас всіх до бою,

<...>

В найгірший мент підіймемось Тобою <...>¹².

Така патетика вірша, хоча й мала підстави у Франковій творчості, дисонувала з тодішнім настроєм і помірковано-християнським світосприйманням поета, тому викликала в нього жаль, сум і заперечення, хоча й не таке різке, як щодо промови К. Трильовського.

У пізніших спогадах Голубець засвідчив, що жанр його поеми «Мойсей Безумний», написаної у «професійно-письменницькій» «кав'ярняній атмосфері» літературно-мистецького ресторану «Михайликова Яма» («Jama Michalika») у Кракові та надрукованої у поетичній збірці «Мойсей Безумний» (Л., 1914), підказаний «лектурою Франкового "Мойсея"», а «героєм був... сам Франко». «Найболючіше» вразила Голубця й «підсвідомо підсунула» йому Франка як героя «Мойсея Безумного» подія, що трапилася 15 червня 1913 р. під час урочистої академії в залі Народного Дому, яку організувала Русько-українська радикальна партія (РУРП) разом із Товариством «Січ» з нагоди 40-річчя його письменницької праці й на якій Голубець «виголосив свій римований привіт Ювілятові», після чого виступив К. Трильовський: «Франко сидів у першому ряді крісел, слухав наших славословій і... плакав. <...> я не певний, чи плакав зі зворушення, чи сльози падали з його зачервонілих від недуги очей, отак, поневолі». Голубець повторив, що Франко, вставши, у своїй промові зі сцени покритикував радикалізм К. Трильовського і сказав: «Нещастям нашого народу є те, що я приложив рук до створення партії, що зрушила в народній психіці основи християнського світогляду. Наша молодь не читає Св. Письма! Коли б я мав вам подати якусь пораду, то – частіше сповідатися й приступати до св. Тайн і в той спосіб наближуватися до Бога».

Сказане потрясло Голубця так сильно, «щоб рік згодом вилитися в формі „Мойсея Безумного“»¹³. Франкова поема написана тристоповим анапестом, оформленим у катрени за схемою римунання аБвБ (зрідка аБаБ), а поема Голубця – чотиристоповим ямбом і також катренами зі схемою римунання аБвБ. Взято епіграф із Франкового «Мойсея»: «І покинули ждять, і бажать, / Ідесь рвуться в простори, / Слать гінців і самим визирать / Поза ржавії гори»¹⁴.

¹² Голубець М. Іванови Франкови. (Річ, прочитана на «Січовім Святі» 15.VI.1913). I. «Щасливий люд, що в хвилю занепаду...»; II. «Учителю! Ти сорок літ трудився...» / М. Вільшина // Жало. – 1913. – № 10. – С. 73.

¹³ Голубець М. Мої спогади... Ор. cit., С. 444–445.

¹⁴ Франко І. Зібрання творів : у 50 т. – К. : Наукова думка, 1976 – 1986. – Т. 1–50. – Т. 5. – С. 215.

Більша частина «Мойсея Безумного» – це звернення пророка до народу, зовсім неочікуване й повне болісного одкровення, гіркої сповіді. Почасті Голубець завіршував виступ Франка, почутий на урочистій академії (принаймні його суть), і з цього погляду поема частково є своєрідними віршованими мемуарами, на основі яких домислено художній образ «Безумного Мойсея». Спочатку вустаи Мойсея говорить біль, а потім – Бог. У вічі впадає оптимістично-песимістичне пророцтво:

Нехай той Ханаан
Ще рік, ще два – ідея,
Хай візія і злудний сон,
Безумного Мойсея...

Та прийде час, і ви той край
Колись таки знайдете <...>.

І будуть власні в вас царі,
Такі, як ви злодії,
І долю народню рішать
Наложниці й повії.

І буде не один Мойсей
Обуренням горіти <...>¹⁵.

Суть Мойсея-Франка в інтерпретації Голубця, яка віддзеркалює еволюцію пізнього Франка, – у перетворенні із суспільного борця й революціонера на пророка християнських вартощів:

Бо я казав вам: ви – «Народ»,
А не казав: ви – люди,
Бо я ненависть всіх і вся
Вщепив у ваші груди!
<...>

Та за літ тисячі терпінь,
Які я вам пророчив,
На Божу правду і добро
Поглянуть ваші очі.

Пізнаєте, що Бог – Добро
В словах, ділах і рухах,
Пізнаєте, що Бог – Любов
І досконалість духа¹⁶.

<...>

І заговорить Він до вас
Не в блискавці громовій,
Але в пробудженню душі
В думок перебудові¹⁷.

Так у начебто «Безумному Мойсеї», яким видавався хворий поет, Голубець побачив далекоглядного мислителя, у його словах, що шокували багатьох, почув мудрі речі. Важливо, що в ту пору, коли з Франкових шедеврів воліли підносити насамперед «Каменярів» і «Вічного революціонера», надихатися

¹⁵ Голубець М. Мойсей Безумний // Голубець М. Мойсей Безумний. – Л., 1914. – С. 33.

¹⁶ Ibidem, С. 41.

¹⁷ Ibidem, С. 42.

патетикою його революційних рядків (дисонансний виступ поета під час урочистої академії 15 червня 1913 р., що явно суперечив ідеї насильницьких суспільних перетворень, зазвичай ігнорували – про нього майже не залишилося згадок), Голубець привертав увагу до інакшого Франка – проповідника християнського людинолюбства, євангельського антропоцентризму, духового вдосконалення особистості.

«Другий зшиток за май та перший і другий за червень 1916» львівського журналу «Шляхи» одкривався віршем Голубця «На вічний сон», що був відгуком на смерть Франка (хоча на ймення і прізвище його не названо). Вірш складається із трьох частин: у першій (I) констатовано: «Зложив скрані стомлені і хорі / В пустій хаті, на постелі зимній...»; у другій (II) висловлено скорботу: «Обірвалися струни на гарфі, / А в нас душі ридають і рвуться, / Що ніколи ті струни не зойкнуть, / Ані сміхом уже не заллються»; у третій (III) прозвучав захват Франковою діяльністю:

Сорок літ він трудився, навчав,
Сорок років журби і терпіння,
Ані раз на шляху не пристав
Ні від терня життя, ні каміння...
<...>
Так, як він, треба вміти кохати,
Так, як він, слід себе позабути!¹⁸

Франкознавчі публікації та відгуки М. Голубця.

У статті «Іван Франко (Напередодні 35-літнього ювілею)» (львівська газета: Нове Слово. 1912. № 102. 13.V; № 103. 14.V), епіграфом до якої він вибрав чотири рядки з «Гімну»: «Вічний революціонер, / Дух, що тіло рве до бою, / Рве за поступ, щастє, волю, / Він – живе! Він ще не вмер!»¹⁹, Голубець наголосив: «Нині стоїмо перед 35-літнім ювілеєм літературної, наукової і громадянської діяльності найбільшого з-поміж сучасників – І в а н а Ф р а н к а»²⁰. Голубець був не зовсім точний, інформуючи читачів про те, що «1913 р. мине 35 літ з часу, коли Іван Франко під псевдонімом Джеджалика вперше виступив на літературне поле в „Друзі“, де помістив свої вірші і повістевий нарис п. з. „Петрії і Довбуцуки“», – насправді Франко дебютував у журналі «Друг» (сонетом «Народні пісні») 1874 р. (№ 3), а його найраніші, відомі на той час, поезії (сонети «Котляревський» і перероблена «Народна пісня», уміщені у другому виданні збірки «З вершин і низин», Л., 1893), датовані у ньому 1873 р.²¹. У написаному 27 березня 1893 р. «Передньому слові» до цього видання Франко мовив про «20 літ» своєї «писательської праці»²². Тож 1913 р. українська громадськість відзначала 40-річчя літературної та наукової діяльності Франка, а зб-к на його честь («Привіт Іванови Франкови в сорокліте його письменської праці. 1874 – 1914», Л., 1916) був приурочений до дебюту в «Друзі».

У статті «Іван Франко» Голубець патетично писав: «Ім'я його лунає по цілій культурній Європі, а кожний, хто хоч раз зіткнувся з українською культурою, не міг не стрінутися тут з п'ятном, яке витиснула на ній творчість

¹⁸ Голубець М. На вічний сон // Шляхи. – Другий зшиток за май та перший і другий за червень 1916. – С. 395.

¹⁹ Голубець М. Іван Франко (Напередодні 35-літнього ювілею) // Нове Слово. – 1912. – № 102. – 13.V. – С. 3.

²⁰ Ibidem, № 103, с. 6.

²¹ Франко І. Зібрання творів... Оп. cit., Т. 1, С. 143, 144.

²² Ibidem, С. 19, 144.

сего чоловіка, що протягом трьох десятків літ обняв і підійняв весь рівень нашої культури, не виключаючи ні одного з її напрямів і галузей. Поруч Драгоманова та Павлика, він витворив нове стороництво, основане на підвалинах поступу вселюдської культури. <...> Іван Франко може бути гордощами кожної нації»²³.

Особливо підкреслив Голубець самовіддану працьовитість Франка, його невгамовне завзяття до словесно-розумової – творчої та наукової – діяльності: «Грізна недуга 1908 р. кинула його на ліжку, а потім параліч позбавив його свободи обох рук. І здавалося, що той рік буде кінцем його праці. Та, на щастя, не сповнилися побоювання. Виздоровівши, хоч, на жаль, тільки в часті, він кинувся з давнім запалом до роботи і, не могучи вдержати пера в руці, диктує своєму синові і таким робом працює, творить без впини»²⁴.

Насамкінець Голубець закликав зібрати «ювілейний дар для невтомимого робітника, що запевнить йому спокій, віджене від нього турботи о „завтра“ і дасть прожити ще якийсь час та радуватися плодами своєї праці», бо «Той, якого життя становить одну з кращих сторінок української історії, гідний не тільки помертвого пам'ятника, кованого в холодній бронзі <...>, але імпонуючого справжнього всенародного дару!»²⁵.

За спогадом Голубця, він у листуванні з Федем Федорцевим, редактором-видавцем «Шляхів» (журнал виходив у 1915 – 1918 рр., неформальним редактором був Голубець), «пробував <...> унагляднити невідхильну потребу й корисність Франкового культу. Як не як, а Франко був найбільшим галичанином, по Шевченкові – найбільшим українцем <...>»²⁶. У статті «На маргінесі культу Франка» (львівська газета: Новий Час. 1928. № 65. 28.V) Голубець зазначив, що ще за життя Франка «зродилася ідея к у л ь т у його муравлиної праці й многогранної творчості» і «первочинами цього культу» були насамперед «величаві всенародні ювілейні маніфестації», «свята», що їх улаштували на його честь українська молодь та РУРП (25-ти і 40-річчя літературної та наукової діяльності), а також похорон, що став «спонтанічною маніфестацією всенародної в д я ч н о с т и супроти громадянина, вченого й творця»²⁷. На переконання Голубця, «поширення й поглиблення к у л ь т у Франка є одною з вимог нашого життя, одним з моторів й двигунів нашого майбутнього» з огляду на потребу національного виховання нинішніх і грядущих поколінь. При цьому Голубець вказав на одну з «перепон в поширенню й поглибленню Франкового культу» – «нерозуміння й непорозуміння», пов'язане зі ставленням до Франка галицького духівництва, для якого поет був «безбожником». Натомість Голубець силкувався не так довести, як тенденційно й бездоказово ствердити, що «Ф р а н к о н е б у в б е з б о ж н и к о м», а «б у в г л и б о к о р е л і г і й н и м ч о л о в і к о м!»²⁸, бо в усій його творчості нібито «не найдемо ані слова, яке б зраджувало ухил поета від евангельськи-чистого, нескаламученого професіоналізмом християнізму, ні одного богохульства, ні одної обиди, кинуті в обличчя Христові Церкві!»²⁹. Як довід «глибокої релігійності поета» Голубець згадав лише «характеристичний момент» із його промовою на ювілейних урочистостях 15 черв. 1913 р.: «Зломаний життям і тяжкою недугою, Ювілят

²³ Голубець М. Іван Франко... Оп. cit., № 103, С. 6.

²⁴ Ibidem, № 103, С. 6–7.

²⁵ Ibidem, № 103, С. 6–7.

²⁶ Голубець М. Мої спогади... Оп. cit., С. 445.

²⁷ Голубець М. На маргінесі... Оп. cit., С. 3.

²⁸ Ibidem, С. 3.

²⁹ Ibidem, С. 3–4.

кинувся тоді до ніг Спасителя <...>³⁰. Згодом у мемуарах «Мої спогади про Івана Франка» Голубець не був таким категоричним, визнавши «Франкові релігійні сумніви й вагання», однак зауважив, що «деякі вчорашні „франківці“ <...> довели їх у своїх елюкубраціях /elukubracja (польс.) – маловартісний текст, написаний з натугою і без таланту. – Є. Н., О. Н./ до цинічного й провокаційного безбожництва <...>³¹.

У науково-популярній книжці «Велика історія України від найдавніших часів до 1923 року» (Л., 1935) Голубець згадав, що пам'ять Івана Вишенського Франко увіковічнив у поемі «Іван Вишенський», цитував Франкові оцінки Василя Гоголя, Маркіяна Шашкевича, Михайла Драгоманова, Володимира Антоновича, Володимира Барвінського, згадав першодрук поеми «Русин на празнику» Михайла Попеля у Франковому журналі «Житє і Слово», наголосив на тому, що гасло самостійної України підтримав Франко у «своїй публіцистичній праці» («Поза межами можливого»), а «змагання до його здійснення оспівав у безсмертному „Мойсеї“», відзначив, що Франко й Леся Українка «поглибили й поширили самопочуття повновартости українця як громадянина світу», врешті, назвав Франка «універсалістом-українознавцем»³². За оцінкою Голубця у мемуарах, Франків «Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р.» «при всіх своїх самозрозумілих недостахах залишиться одним з найцікавіших документів Франкового відношення не тільки до літератури, але й суспільно-громадського та національного життя <...>³³. У тих-таки мемуарах Голубець зневажливо відгукнувся про «одного добродія, що під псевдонімом „Люнатика“ насмілюся травестувати Франкові вірші»³⁴ (під цим псевдонімом друкувались пародії на Франка Остапа Луцького).

З усієї франкіани та франкознавчої спадщини Миколи Голубця найціннішими є його мемуари (особливо унікальні спогади про виступ поета на урочистій академії 15 червня 1913 р.) та оригінальна поема «Мойсей Безумний» – цікавий інтертекстуальний перегук із Франковою поемою «Мойсей».

Eugeniusz Nachlik, Oksana Nachlik. Iwan Franko w poetyckiej, publicystycznej-popularnej i memuarystycznej recepcji Mykoły Gołubcia.

Artykuł skupia się na badaniu recepcji twórczości i osobistości Iwana Franki w publicystycznej-popularnej i memuarystycznej literaturze M. Gołubcia. Ze wszystkich frankoznawczej spuścizny Mykoły Gołubcia najcenniejsze są jego pamiętniki i oryginalny poemat «Moisiej Szaleńczy», w którym zawarte ciekawe intertekstualne nawiązanie się z poematem I. Franki «Moisiej».

Yevhen Nakhlik, Oksana Nakhlik. Ivan Franko in Poetical, Publicistic-popular and Memoir Reception of Mykhola Holubets.

The article researches reception of Ivan Franko's oeuvre and personality in the publicistic literature and memoirs of M. Holubets. His memoirs and original poem Crazy Moses, an interesting intertextual response on Franko's Moses, are the most valuable in all his works in I. Franko studies.

³⁰ Ibidem, С. 4.

³¹ Голубець М. Мої спогади... Оп. cit., С. 446.

³² Голубець М. Велика історія України від найдавніших часів до 1923 року / Зладив Микола Голубець. – Л., 1935. – 884 с.

³³ Голубець М. Мої спогади... Оп. cit., С. 445.

³⁴ Ibidem, С. 445.